

Identifying the Challenges of Women's Presence in Iran's Stadiums

Zohreh Pourdahande

PhD student of sports management, North Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Abolfazl Farahani *

Professor of sports management, faculty member of Payam Noor University, Tehran, Iran

Ali Asghar Doroudian

Assistant Professor of Sports Management, North Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Shiva Azad Fada

Assistant Professor of Sports Management, North Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Abstract

The discussion of the presence of women in Iranian stadiums has long been the subject of dialogue and disagreement between politics and jurisprudence and sociology. Therefore, the purpose of the present study was to identify strategies and factors facilitating the challenges of women's presence in Iranian stadiums. Qualitative research method was the type of quality content analysis. The statistical population of the research was formed by scholars (university board members, jurists, members of the federations, directors of the Ministry of Sport and Youth, the National Olympic Committee and athletes). Was the data collection tool through the interview. After 20 interviews, the codes reached theoretical saturation. After step -by -step coding, 21 of the first codes in the form of 5 women's strategies in the stadiums, 11 of the first codes were obtained in the form of 3 facilitating women's presence in the stadiums. Regarding the results, it can be said that in order to achieve sustainable and balanced development, authorities and planners need to pay particular attention to women's participation in activities and not overlook their constructive role, thus the functions of women's presence by preserving religious dignity in numerous squares. Including sports and recreation more and more, cultural and ideological contexts are provided to understand the appropriate and up -to -date reception of the favorable presence of women in the community.

Keywords: Ladies, women's rights, challenges, solutions, facilitator factors, Iranian stadiums

* Corresponding Author: E-mail: afarahani@pnu.ac.ir

How to Cite: Pourdahande Z, Farahani A, Doroudian A. A, Azad Fada S. Identifying the Challenges of Women's Presence in Iran's Stadiums, Journal of Innovation in Sports Management, 2024; 2(4):45-54.

شناسایی چالش‌های حضور بانوان در ورزشگاه‌های ایران با رویکرد فقهی - اسلامی

زهره پوردهنده

دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی، واحد تهران شمال، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

ابوالفضل فراهانی*

استاد مدیریت ورزشی، عضو هیئت علمی دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

علی اصغر درودیان

استادیار مدیریت ورزشی، واحد تهران شمال، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

شیوا آزاد فدا

استادیار مدیریت ورزشی، واحد تهران شمال، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

چکیده

بحث حضور زنان در ورزشگاه‌های ایران مدت‌هاست که به موضوع گفتگو و اختلاف‌نظر میان اهالی ورزش، سیاست و جامعه‌شناسی بدل شده است. از این رو هدف پژوهش حاضر شناسایی راهکارها و عوامل تسهیل‌گر چالش‌های حضور بانوان در ورزشگاه‌های ایران بود. روش پژوهش کیفی از نوع تحلیل محتوای کیفی بود. جامعه آماری پژوهش را صاحب‌نظران (اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها، حقوقدانان، اعضای فدراسیون‌ها، مدیران وزارت ورزش و جوانان، مدیران کمیته ملی المپیک و ورزشکاران) تشکیل دادند. ابزار جمع‌آوری اطلاعات از طریق مصاحبه بود. پس از انجام ۲۰ مصاحبه، کدها به حد اشباع نظری رسیدند. پس از کدگذاری مرحله به مرحله تعداد ۲۱ کد اولیه در قالب ۵ زیر مقوله راهکارهای حضور بانوان در ورزشگاه‌ها، تعداد ۱۱ کد اولیه در قالب ۳ زیر مقوله عوامل تسهیل‌گر حضور بانوان در ورزشگاه‌ها، به دست آمد. در خصوص نتایج به دست آمده می‌توان گفت برای رسیدن به توسعه پایدار و متعادل باید مسولان و برنامه‌ریزان توجه ویژه‌ای به مشارکت بانوان در فعالیت‌ها داشته باشند و نقش سازنده آنها را نادیده نگیرند در نتیجه کارکردهای حضور زنان با حفظ شئون شرعی در میادین متعدد از جمله ورزشی و تفریحی بیش از پیش تبیین شود، بسترهای فرهنگی و عقیدتی فراهم می‌شود تا دریافت متناسب و به‌روزتری از حضور مطلوب بانوان در اجتماع درک شود.

واژه‌های کلیدی: بانوان، حق بانوان، چالش‌ها، راهکارها، عوامل تسهیل‌گر، ورزشگاه‌های ایران

* نویسنده مسئول: E-mail: afarahani@pnu.ac.ir

مقدمه

در بیشتر جوامع، زنان از فرصتهایی برابر برای شرکت در فعالیت‌های ورزشی محروم بوده و با محدودیت‌هایی مواجه هستند محدودیت‌های ساختاری و مدیریتی، محدودیت‌های مالی و امکاناتی، محدودیت‌های انسانی و تخصصی و محدودیت‌های فرهنگی و اجتماعی از جمله آن محرومیت‌ها هستند، ولی این محرومیت‌ها در کشور جمهوری اسلامی ایران به دلایل مختلف، به ویژه شرایط فرهنگی و اجتماعی حاکم بر کشور، برجستگی بیشتری دارد (اتقیا، ۱۹۹۰)

یکی از بخش‌های خیلی مهم مشارکت زنان، مشارکت در ورزش است؛ مشارکت زنان در ورزش به تدریج از قرن بیستم میلادی، به ویژه اواخر قرن افزایش چشم‌گیری یافت. این افزایش تحت تأثیر تغییرات فرهنگی جامعه بود که بر برابری جنسیتی تأکید داشت دهستانی و همکاران، (۱۳۹۰). اما به رغم افزایش کمی مشارکت، در بعد کیفی چندان رشدی مشاهده نشده است. یکی از جنبه‌های کیفی مهم‌ترین حوزه‌هایی که زنان در آن با محدودیت‌ها و چالش‌های زیادی مواجه هستند حضور بانوان در ورزشگاه‌ها کشور است. بحث حضور زنان در ورزشگاه‌های ایران مدت‌هاست که به موضوع گفتگو و اختلاف‌نظر میان اهالی سیاست و فقه و جامعه‌شناسی بدل شده است (فخر طوسی، ۱۳۹۷). موضوع حضور زنان در ورزشگاه‌ها ابعاد مختلفی دارد. نتایج تحقیقات صورت گرفته نشان می‌دهد که در این میان، اصلی‌ترین و تعیین‌کننده‌ترین عامل، دریافت‌های دینی مرتبط با احکام و مسائل زنان می‌باشد. شرایط سیاسی در کنار قوانین محدودکننده اجتماعی، دو عامل مهمی است که مانع از پذیرش حضور زنان در ورزشگاه‌ها می‌گردد (فارل^۱، ۲۰۰۶).

در سال‌های اخیر فعالان حقوق زنان خواستار آزاد شدن حضور زنان برای تماشای مسابقات ورزشی مردان شده‌اند. از آن جمله می‌توان به تلاش برای ورود به بازی فوتبال ایران و آلمان در سال ۱۳۸۳ و همچنین کمپین «دفاع از حق ورود زنان به ورزشگاه‌ها» با شعار «حق زن، نیمی از آزادی» اشاره کرد. در بعضی از موارد همچون آخرین بازی تیم ملی فوتبال ایران در مرحله مقدماتی جام جهانی ۲۰۱۸ روسیه و ورود زنان سوری

(گاهی بی‌حجاب) به استادیوم آزادی و پشت در ماندن زنان ایرانی (در مسابقه فوتبال بین ایران و لبنان در مقدماتی جام جهانی قطر)، می‌توان وجود تناقض در برخورد دوگانه مسئولان در مورد حضور زنان ایرانی در ورزشگاه‌ها را به طور عینی مشاهده کرد. در مسابقه فوتبال پرسپولیس-کاشیما نیز حضور زنان در ورزشگاه‌ها انجام شد، ولی ورود زنان به صورت گزینشی و محدود و با وجود فشار کنفدراسیون فوتبال آسیا (ای اف سی) صورت گرفت. در واقع، سال‌هاست که بحث ورود زنان ایرانی به عنوان تماشاگر مسابقات مردان مطرح است، ولی هنوز برای این مسئله تدبیر جامعی اندیشیده نشده است و به حضور زنان تماشاگر در استادیوم‌های ورزشی با نگاهی جدی نگرینسته نشده است (فراهانی و همکاران، ۱۳۹۸).

بی‌تردید توسعه کمی و کیفی جوامع، همگی مرهون تصمیم‌سازی‌ها و تصمیم‌گیری‌ها بر پایه تحقیقات علمی است. در کشور ایران تحقیقات کمی بر روی تماشاگران بخصوص بانوان انجام شده است به این خاطر برای حل مشکلاتی که در این بخش وجود دارد نیاز به انجام تحقیقات مرتبط می‌باشد. از این رو پژوهش حاضر قصد دارد به تحلیل چالش‌های حضور بانوان در ورزشگاه‌های ایران و ارائه مدل تسهیل‌گر بپردازد. با توجه به اینکه زنان نیمی از جامعه جهان را تشکیل داده و از جهات مختلف دارای اهمیت بوده و در برنامه‌ریزی‌های گوناگون جامعه، باید در نظر گرفته شوند. یکی از اموری که برای زنان مطرح است، ورزش است. امروزه زنان زیادی در سطح جهان به ورزش‌های مختلف اشتغال دارند (تندنویس، ۱۳۷۷).

فراهانی و همکاران (۱۴۰۰) مطالعه‌ای تحت عنوان شناسایی راهکارها و پیامدهای حضور زنان در استادیوم فوتبال به عنوان تماشاگر به روش توصیفی - تحلیلی با رویکرد کیفی انجام دادند. مشارکت‌کنندگان در این رویکرد، صاحب‌نظران رشته مدیریت ورزشی سراسر کشور، روحانیان و پرسنل نیروی انتظامی بودند. نتایج نشان داد که رفع موانع سیاسی، امنیتی، فرهنگی - اجتماعی، اقتصادی، مدیریتی و زیرساختی از جمله راهکارهای مهم جهت حضور زنان بودند. پیامدهای حضور زنان نیز عبارت بودند از: پیامدهای سیاسی، امنیتی، اقتصادی و فرهنگی - اجتماعی. احمدی و همکاران (۱۳۹۴) مطالعه‌ای تحت

¹ Farrell

ورزش زنان انجام گرفته است توجه ویژه به این امر مهم و مطالعه تحلیل چالش های حضور بانوان در ورزشگاه های ایران و ارائه مدل تسهیل گر در این خصوص امری اجتناب ناپذیر خواهد بود. بررسی اقدامات، نتایج و دستاوردهای مختلف ورزش زنان در گذشته، به خوبی ضرورت این پژوهش را نمایان ساخته که بهره گیری از اطلاعات جمع آوری شده بر اساس سوابق و جمع بندی آنها می تواند علاوه بر همراه نمودن پژوهشگر در ارائه راهکارها و پیشنهادها، تجارب موجود را در اختیار مدیران ورزشی بخصوص مدیران فدراسیون فوتبال و وزارت ورزش و جوانان قرار دهد تا بتوانند بر اساس سوابق و تجارب گذشته و بهره گیری از پیشنهادات برخاسته از پژوهش، در تحقق اهداف راهبردی ورزش زنان و همسو با تدوین برنامه ششم توسعه کشور مبادرت نمایند. امید است نتایج این پژوهش بتواند گامی موثر در این راستا بردارد با توجه به موارد اشاره شده پژوهش حاضر در صدد این است که به این سوال پاسخ دهد که راهکارها و عوامل تسهیل گر چالش های حضور بانوان در ورزشگاه های ایران کدامند؟

روش شناسی تحقیق

روش پژوهش کیفی از نوع تحلیل محتوای کیفی بود. با عنایت به محدودیت های مرتبط با پژوهش های گذشته همچون تعداد و موضوع در این زمینه سعی شد یک قالب مشخص برای کدهای مستخرج از مصاحبه ها در نظر گرفته شود. ابزار گردآوری داده ها مصاحبه نیمه ساختاریافته بود. مصاحبه با برخی سئوالات توصیفی همچون سن، سابقه فعالیت و همچنین شناخت دقیق از سمت یا جایگاه مصاحبه شونده آغاز و در ادامه سئوالات اصلی پژوهش (شناسایی موانع زیر ساختی، چالش ها، راهکارها و عوامل تسهیل گر موانع حضور بانوان در ورزشگاه ها) پرسیده شد و در پایان نیز با یک سؤال باز (فکر می کنید بزرگترین چالش حضور بانوان در ورزشگاه ها چه مسائلی هستند) خاتمه می یافت. مدت زمان مصاحبه بین ۶۰ الی ۱۲۰ دقیقه بود. جهت ثبت اطلاعات، علاوه بر نکته برداری، از دستگاه ویژه ضبط صدا نیز استفاده گردید. تعداد ۷ نفر از مصاحبه شونده ها به شکل هدفمند و با توجه به شناخت تیم تحقیق و مطالعه و بررسی مقالات و پژوهش های علمی و تعداد ۱۳ نفر هم به شیوه گلوله

عنوان بررسی عوامل مؤثر بر حضور تماشاگران زن در استادیوم های ورزشی ایران به روش توصیفی - پیمایشی بر روی تعداد ۲۲۴ نفر از تماشاگران مرد و زن که تجربه تماشای مسابقات مردان در ورزشگاه ها را نداشتند، انجام دادند. عوامل مؤثر بر حضور تماشاگران در ۴ عامل مدیریتی، اجتماعی، فرهنگی و امنیتی قرار گرفتند. در کل نتایج تحقیق نشان داد هر ۴ عامل مذکور در توسعه حضور تماشاگران زن در استادیوم های ورزشی ایران به طور معنی داری مؤثر می باشد. سیلوریا^۱ و همکاران (۲۰۲۲) مطالعه ای تحت عنوان عوامل مؤثر بر حضور بانوان در ورزشگاه ها و میدان ها با رویکرد روش کمی مبتنی بر مدل سازی معادلات ساختاری با استفاده از حداقل مربعات جزئی انجام دادند. نتایج همچنین نشان داد که هر چه بانوان با تیم خود بیشتر شناسایی شود، تأثیر بیشتری بر رضایت وی، افزایش وفاداری وی به تیم و قصد وی برای خرید بلیط برای یک مسابقه فوتبال افزایش می یابد. همچنین مشخص شد که هر چه درک ریسک بالاتر باشد، قصد خرید بلیط کمتر است. علاوه بر این، این مطالعه نشان داد که هر چه مشارکت بانوان با فوتبال بیشتر باشد، تمایل آنها برای خرید بلیط بیشتر می شود.

به نظر می رسد از لحاظ قانونی ممنوعیتی برای حضور زنان در ورزشگاه ها وجود ندارد و با فراهم کردن زیرساخت های مناسب شرایط ورود بانوان به ورزشگاه ها تسهیل تر خواهد شد. بنابراین توجه به زیرساخت ورزشگاه ها برای زنان با رعایت مسایل فرهنگی و اجتماعی امری ضروری است. همچنین توجه به جایگاه بانوان و نقش آنان در انتقال روحیه سرزندگی و نشاط به خانواده، حضور زنان چه در میادین ورزشی و چه در جایگاه تماشاگر در مسابقات نه تنها با ارزش های اسلامی ناهمخوان نیست، بلکه بستر ساز حرکت کشور در مسیر پیشرفت است؛ همچنین اگر کارکردهای حضور زنان با حفظ شئون شرعی در میادین متعدد از جمله ورزشی و تفریحی بیش از پیش تبیین شود، بسترهای فرهنگی و عقیدتی فراهم می شود تا دریافت متناسب و به روزتری از حضور مطلوب بانوان در اجتماع درک شود. با در نظر گرفتن مطالعات و پژوهش های بسیار کمی که در خصوص

¹ Silveira

مطلبی را بیان می‌کند که در جدول ۱ کدهای اولیه و زیرمقوله‌های راهکارهای حضور بانوان در ورزشگاه‌های ایران به نمایش درآمده است.

با استناد به نتایج کدبندی محوری و روابط بین کدهای اولیه شناسایی شده ۵ زیرمقوله با نام های (۱) راهبردهای حمایتی، (۲) تغییر نگاه مسئولین، (۳) تغییر نگرش جامعه، (۴) تامین بودجه مناسب، (۵) استانداردسازی ورزشگاه‌ها استخراج شدند.

در جدول (۱) کدگذاری نظری (گزینشی) مورد بررسی قرار گرفت:

بعد از کدگذاری گزینشی ۲۱ کد شناسایی شده در ۵ زیر مقوله به‌عنوان راهکارهای حضور بانوان در ورزشگاه‌های ایران دسته بندی شدند که نتایج آن در جدول ذیل مشاهده می‌شود:

جدول (۲) راهکارهای حضور بانوان در ورزشگاه‌های ایران را نشان می‌دهد.

در شکل (۱) استخراج شده مولفه‌های بر اساس سطح ۱ (مولفه‌ها) خروجی نرم‌افزار مکسودا نشان داده شده است. با اشاره به شکل ۱ و شکل ۲ که خروجی نهایی نرم‌افزار است، راهکارهای حضور بانوان در ورزشگاه‌های ایران نشان داده شده است که با توجه به ضخامت خط‌ها، اهمیت و میزان تکرار هر کدام از مولفه‌ها از دیدگاه مصاحبه شونده‌گان مشخص شده است که در نمودار بالامعيار نبودن ورزشگاه‌ها از اصلی ترین موانع حضور بانوان با لحاظ شعونات اسلامی و فرهنگي آنان می‌باشد

بعد از کدگذاری گزینشی ۱۱ کد شناسایی شده در ۳ زیر مقوله به عنوان عوامل تسهیل‌گر چالش‌های حضور بانوان در ورزشگاه‌های ایران دسته‌بندی شدند که نتایج آن در جدول ذیل مشاهده می‌شود:

برفی و با معرفی گروه اول انتخاب شدند. مصاحبه‌شوندگان شامل ۴ نفر عضو هیات علمی دانشگاه در رشته مدیریت ورزشی که دارای مقاله علمی چاپ شده یا کتاب تالیفی یا ترجمه ای بودند، ۴ نفر عضو هیات علمی دانشگاه در رشته فقه و حقوق و حقوق عمومی که دارای مقاله علمی چاپ شده یا کتاب تالیفی یا ترجمه‌ای بودند، ۲ نفر حقوقدان، ۳ نفر نماینده فدراسیون ها، ۱ نفر مدیر عالی وزارت ورزش و جوانان، ۲ نفر مدیر عالی کمیته ملی المپیک، ۴ نفر از ورزشکاران بودند. در جریان تحقیق سعی شده با ایجاد تنوع در نمونه‌ها (زنان و مردان) و دقت در روند پژوهش و انتخاب مشارکت کنندگان روایی پژوهش از نظر «مقبولیت» «انتقال‌پذیری» و «تأییدپذیری» رعایت شود. همچنین از پایایی بازآزمون استفاده شد بدین شکل که ۳ مصاحبه به‌عنوان نمونه انتخاب و هر مصاحبه توسط یک نفر متخصص مدیریت ورزشی آشنا به حیطه مدیریت کدگذاری مجدد شدند. کدهایی که بین دو کدگذار با هم مشابه بودند به‌عنوان "توافق" و کدهای غیر مشابه به عنوان "عدم توافق" مشخص شدند و پایایی معادل ۸۲ درصد گزارش گردید. تجزیه و تحلیل داده‌ها هم‌زمان با جمع‌آوری داده‌ها و بلافاصله پس از هر مصاحبه و در قالب کدگذاری انجام شد. در این پژوهش پژوهشگر سعی نموده است بر اساس نظرات صاحب‌نظران از پدیده مورد مطالعه (شناسایی چالش‌های حضور بانوان در ورزشگاه‌های ایران): را استخراج کند و در بخش بحث و نتیجه‌گیری به بررسی گسترده تر هر یک از مقوله‌ها بپردازد.

یافته‌های تحقیق

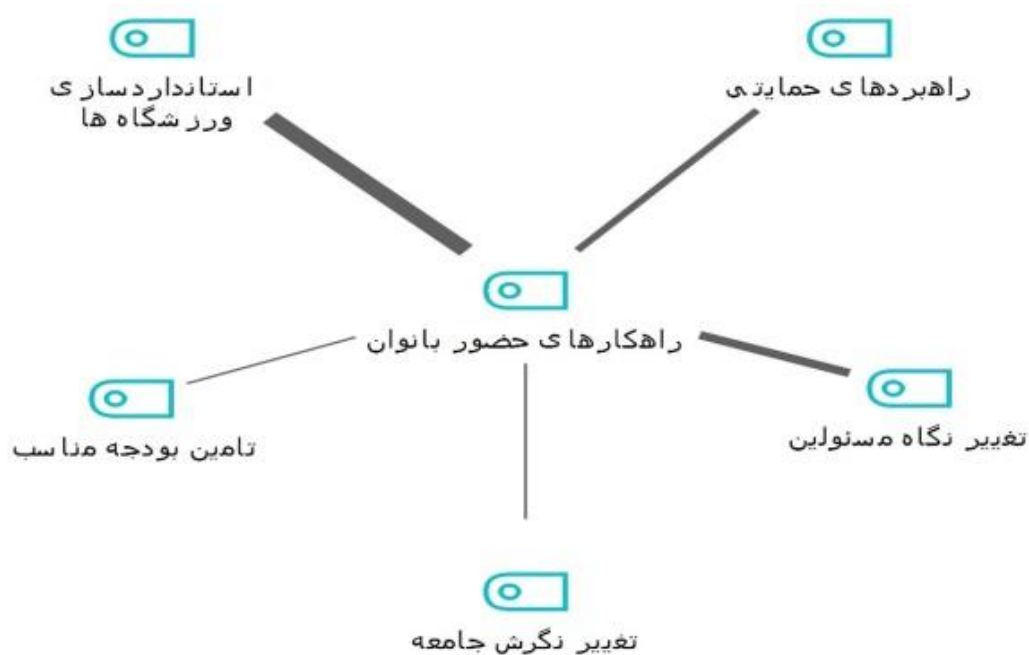
پس از تبدیل هر یک از مصاحبه‌های صوتی به شکل متنی جملاتی که قابلیت تبدیل به یک کد یا مفهوم را داشتند کدگذاری شدند. هر کد در مورد یک مفهوم

جدول ۱: کدگذاری نظری (گزینشی)

کد نظری	کد محوری	نشانگر
	راهبردهای حمایتی	P2, P3, P5, P7, P8,P10,P14,P16
	تغییر نگاه مسئولین	P3, P4, P8,P9,P11,P12,P15,P18,P20
راهکارهای حضور بانوان در ورزشگاه‌های ایران	تغییر نگرش جامعه	P1, P3, P4, P5, P7,P10,P16,P17
	تامین بودجه مناسب	P2, P4,P8,P10,P14,P15,P19
	استانداردسازی ورزشگاه‌ها	P1, P3,P4,P6,P9,P11,P13,P14,P16,P17

جدول (۲): راهکارهای حضور بانوان در ورزشگاه‌های ایران

ردیف	کدهای اولیه	زیرمقوله
۱	درک ضرورت حضور بانوان در ورزشگاه‌ها از سوی مسئولین	راهبردهای حمایتی
۲	وجود بخش خانواده‌ها در ورزشگاه‌ها	
۳	انجام پژوهش‌های در این راستا	
۴	اصلاح قوانین شرعی	
۵	بالا رفتن سلامت جامعه	
۶	حمایت نیروی انتظامی از حضور بانوان در ورزشگاه‌ها	تغییر نگاه مسئولین
۷	حمایت علمای دینی از حضور بانوان در ورزشگاه‌ها	
۸	حمایت دولتی از حضور بانوان در ورزشگاه‌ها	
۹	حمایت مجلس شورای اسلامی از حضور بانوان در ورزشگاه‌ها	
۱۰	حمایت وزارت ورزش و جوانان از حضور بانوان در ورزشگاه‌ها	
۱۱	وجود عظم جدی در مسئولان برای حضور بانوان در ورزشگاه‌ها	
۱۲	فرهنگ سازی در فضای جامعه	تغییر نگرش جامعه
۱۳	برگزاری همایش‌ها برای تغییر نگرش خانواده‌ها	
۱۴	اختصاص بودجه کافی برای ساخت اماکن ورزشی متناسب برای حضور بانوان	تامین بودجه مناسب
۱۵	اختصاص بودجه جداگانه برای رویدادهای ورزشی بانوان	
۱۶	استفاده از امکانات ایمنی به روز	استانداردسازی ورزشگاه‌ها
۱۷	افزایش امکانات رفاهی	
۱۸	استاندارد شدن سرویس‌های بهداشتی	
۱۹	ساخت جایگاه مشخص در ورزشگاه‌ها	
۲۰	افزایش گیت‌های مجزا برای ورود و خروج	
۲۱	استفاده از فناوری‌های به روز برای تهیه بلیط	

شکل ۱: استخراج شده مولفه‌های بر اساس سطح ۱ (مولفه‌ها)

در شکل (۲) استخراج شده مولفه‌های بر اساس سطح ۱ (مولفه‌ها) خروجی نرم‌افزار مکسیودا نشان داده شده است.

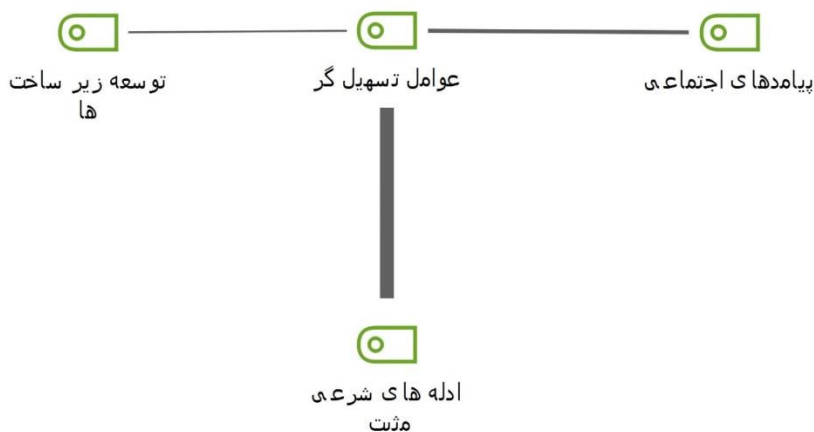
راهکارهای حضور بانوان

تغییر نگاه مسئولین
راهبردهای حمایتی
استانداردسازی ورزشگاه‌ها

شکل ۲: نمای ابری مولفه‌ها، زیر مولفه‌ها راهکارهای حضور بانوان در ورزشگاه‌ها

جدول ۳: عوامل تسهیل‌گر چالش‌های حضور بانوان در ورزشگاه‌های ایران

ردیف	کدهای اولیه	زیرمقوله
۱	ارتقای سلامت روانی بانوان	پیامدهای اجتماعی
۲	کم شدن بزهکاری	
۳	کاهش تبعیض جنسیتی	
۴	افزایش نشاط اجتماعی	
۵	اصل اباحه	ادله‌های شرعی مثبت
۶	اصل عدالت	
۷	حقوق طبیعی زنان	
۸	حقوق عام قانون اساسی	
۹	اصول حمایتی و حقوق خاص قانون اساسی	
۱۰	بازنگری در زیر ساخت‌های حمل و نقل	توسعه زیر ساخت‌ها
۱۱	افزایش زیر ساخت‌ها ورزشگاه‌ها	

شکل ۳: استخراج شده مولفه‌های بر اساس سطح ۱ (مولفه‌ها)

با اشاره به شکل ۳ و شکل ۴ که خروجی نهایی نرم‌افزار است، عوامل تسهیل‌گر چالش‌های حضور بانوان در ورزشگاه‌های ایران نشان داده شده است که با توجه به ضخامت خط‌ها، اهمیت و میزان تکرار هر کدام از مولفه‌ها از دیدگاه مصاحبه‌شوندگان مشخص شده است.

شکل ۴: نمای ابری مولفه‌ها، زیر مولفه‌ها عوامل تسهیل‌گر چالش‌های حضور بانوان در ورزشگاه‌های ایران

بحث و نتیجه‌گیری

در جوامع مختلف، ایجاد زمینه‌های مناسب برای ورزش بانوان، موضوعی مهم و ملی تلقی می‌شود و میزان حضور یا عدم حضور زنان در فعالیت‌های ورزشی به‌عنوان شاخص جهانی از وضعیت اجتماعی زنان در جامعه به شمار می‌آید، این موضوع در ایران اهمیت بیشتری می‌یابد، زیرا زنان مسلمان ایرانی به خاطر اعتقادات دینی و مذهبی نیازمند محیط و امکاناتی مستقل و اختصاصی برای انجام فعالیت‌های ورزشی هستند. از این‌رو، لازم است زنان، علاوه بر حمایت‌های برابر با مردان، از حمایت‌های قانونی بیشتری برخوردار شوند. بنابراین این پژوهش با هدف شناسایی چالش‌های حضور بانوان در ورزشگاه‌های ایران انجام شد.

یکی از عوامل بسیار مهم در این پژوهش راهکارهای حضور بانوان در ورزشگاه‌ها بود. و این راهکارها شامل: (۱) راهبردهای حمایتی، (۲) تغییر نگاه مسئولین مبتنی بر تامین و مناسب سازی اختصاصی و رعایت شئونات اجتماعی بانوان، (۳) تغییر نگرش جامعه، (۴) تامین بودجه مناسب و (۵) استانداردسازی ورزشگاه‌ها بود. نتایج این پژوهش با نتایج تحقیقات سیلوریا و همکاران (۲۰۲۲)، کوسنتیانو^۱ و همکاران (۲۰۱۱)، اوانز و پفیستر^۲ (۲۰۲۰)،

استروناچ^۳ و همکاران (۲۰۱۸)، فراهانی و همکاران (۱۴۰۱)، مصطفایی و کلاته سیفری (۱۳۹۸)، نقوی و خادم (۱۳۹۹) همسو می‌باشد. برای رسیدن به توسعه پایدار و متعادل باید مسولان و برنامه‌ریزان توجه ویژه‌ای به مشارکت بانوان در فعالیت‌ها داشته باشند و نقش سازنده آنها را نادیده نگیرند. بنظر می‌رسد راهبردهای حمایتی و تغییر نگاه مسئولین می‌تواند برای رفع موانع رشد اجتماعی زنان به منظور تقویت اعتماد به نفس و خودباوری کمک کننده باشد. بنابراین راهکار برون‌رفت از این وضعیت نیازمند بررسی جامع راهبردهای حمایتی و تصویب قوانین و مقررات در حوزه ورزشی بانوان و اصلاح و بهبود آن است، به‌ویژه با توجه به الزامات جدید ملی و بین‌المللی در حوزه ورزش بانوان، و به‌روزرسانی آنهاست. در ضمن بدیهی است که اصلاح و وضع قوانین جدید بدون وجود ضمانت اجرایی از کارآمدی لازم برخوردار نخواهد بود. وضع قوانینی که به صراحت در آنها تفکیک جنسیتی به کار رفته نیز اگرچه در حمایت از فعالیت‌های ورزشی بانوان بوده، اما مشکل اصلی که همان نبود یا کمبود ضمانت اجرایی قوانین است هنوز پابرجاست و این امر نمی‌تواند بهبود جدی در وضعیت حضور بانوان در ورزشگاه‌ها به‌وجود آورد، به طوری که نبود ضمانت اجرایی کارآیی قوانین جدید را نیز خنثی می‌سازد؛ لذا لازم است علمای دینی، دولتمردان و حاکمیت توجه ویژه‌ای به این امر داشته باشند و حمایت‌های همه‌جانبه خود را برای حضور بانوان در ورزشگاه‌ها انجام دهند.

آخرین عامل شناسایی شده در این مطالعه عوامل تسهیل‌گر حضور بانوان در ورزشگاه‌ها بود که شامل: (۱) پیامدهای اجتماعی، (۲) ادله‌های شرعی مثبت و (۳) توسعه زیرساخت‌ها بود. بنظر می‌رسد ادله شرعی مثبت یکی از عوامل مهم تسهیل‌گر حضور بانوان در ورزشگاه‌ها می‌باشد. نتایج این پژوهش با نتایج تحقیقات سیلوریا و همکاران (۲۰۲۲)، کوسنتیانو و همکاران (۲۰۱۱)، کوسنتیانو^۴ و همکاران (۲۰۱۱)، اوانز و پفیستر^۵ (۲۰۲۰)، استروناچ^۶ و همکاران (۲۰۱۸)، فراهانی و همکاران

² Evans, Pfister

³ Stronach

⁴ Cosentino

⁵ Evans, Pfister

⁶ Stronach

¹ Cosentino

رفتارهای ناشایست همچون ناسزاگویی و پرخاشگری در ورزشگاه‌ها ناشی از آسیب‌های تک‌جنسیتی است و کنش‌های اجتماعی خشن در فضاهای فراجنسیتی کم می‌شود. به بیان دیگر حضور زنان موجب تلطیف زیست اجتماعی مردانه ورزشگاه‌ها می‌شود. اگر کارکردهای حضور زنان با حفظ شئون شرعی در میادین متعدد از جمله ورزشی و تفریحی بیش از پیش تبیین شود، بسترهای فرهنگی و عقیدتی فراهم می‌شود تا دریافت متناسب و به‌روزتری از حضور مطلوب بانوان در اجتماع درک شود از این رو باید از تمام فرصت‌ها در مسیر گفتگوهای مدنی، مباحثات علمی و مناظرات نرم سیاسی بهره برد.

لذا به مدیران وزارت ورزش و جوانان پیشنهاد می‌شود ساختار و مأموریت‌های سازمانی امور زنان و خانواده دستگاه‌ها با ثبات باشد. ضرورت حضور بانوان در ورزشگاه‌ها از سوی مسئولین درک شود. همچنین به مسئولین پیشنهاد می‌شود ضمن اصلاح قوانین شرعی، حمایت مجلس شورای اسلامی، دولت، وزارت ورزش و جوانان، نیروی انتظامی از حضور بانوان در ورزشگاه‌ها، نسبت به وجود بخش خانواده‌ها در ورزشگاه‌ها و اختصاص بودجه کافی برای ساخت اماکن ورزشی متناسب برای حضور بانوان اهتمام ورزند. از فناوری‌های روز برای تهیه بلیط و گیت‌های مجزا برای ورود و خروج استفاده شود. همچنین پیشنهاد می‌شود در مطالعات آتی به طراحی مدل نهادینه سازی جهت حضور بانوان با رویکرد فرهنگ اسلامی و ایرانی و با حفظ ارزش‌های اسلامی پرداخته شود.

REFERENCES

- Atqiya, N. (1990). Assessing the exercise needs of working women at Al-Zahra University and providing practical solutions. *Kinetic and sports sciences*, sixth year, number 11, pp. 79-96
- Dehestani, M. Shahbazi, M. Mahmoudi, A. Khanzadeh, M. (2011). "Comparison of motivations for participation in public sports and recreational activities among women and men". *Tehran Municipal Recreation National Conference*, pp. 53-55.
- Fakhtartousi, J. (2017). *The presence of women in the gymnasium - Jurisprudential Research*, Research Institute of Islamic Sciences and Culture, commissioned by the Center for Strategic Studies of the Presidency.

(۱۴۰۱)، مصطفایی و کلاته سیفری (۱۳۹۸)، نقوی و خادم (۱۳۹۹)، محمدزاده و محمدزاده (۱۳۹۷)، گری^۱ و همکاران (۲۰۱۸)، خوشنویسان، آزادفدا و درودیان (۱۳۹۶)، احمدی و همکاران (۱۳۹۶) همسو می‌باشد. با توجه به آنکه حضور و رفت‌وآمد به مکان‌های مختلف از حقوق طبیعی بانوان است؛ همچنین بنابر قاعده اباحه، هنگامی که هیچ دلیل شرعی مبنی بر ممنوعیت کاری (ورود زنان در ورزشگاه) وجود ندارد، حکم اولیه شرع جواز است. سخت‌گیری در مناسبات آزادانه زن و مرد خلاف مستندات تاریخی در زمان پیامبر اکرم (ص) و اهل بیت (ع) است و رفتاری مرسوم در میان متدینان می‌بایست مستند و سازگار با سنت معصومان (ع) باشد. حتی سیره متشرعه نیز برخلاف نگاه ابتدایی، مبتنی بر محدودیت حضور زنان در اجتماعات نیست و شواهدی بر خلاف این ادعا وجود دارد. بنابراین نیاز است که مسئولین و دست‌اندرکاران به این مواد توجه ویژه‌ای داشته باشند و علمای دینی با ادله‌های شرعی مثبت می‌توانند موجبات حضور بانوان در ورزشگاه‌ها را صادر کنند. و دولت نیز موظف است تا مقدمات نرم‌افزاری (همچون تدوین آیین‌نامه و مقررات اجرایی) و سخت‌افزاری (همچون ایجاد زیرساخت حضور ایمن و شرعی بانوان در ورزشگاه در ورزشگاه‌های قدیمی و مدرن) را تأمین کند. البته دولت در این مسیر تنها نیست و نیازمند همگامی و همراهی تمام دستگاه‌های فکری، فرهنگی، امنیتی، انتظامی و قضایی است؛ البته علاوه بر نهادهای حاکمیتی، تعاملات مردمی چه از سطح خانواده‌های علاقه‌مند به فوتبال و چه در سطح سازمان‌های مردم‌نهاد، گروه‌های اجتماعی و طیف‌های فعالان مدنی باید صورت پذیرد تا هم سطح آگاهی عمومی ارتقا یابد و هم فضا برای توسعه حضور مطابق با شرع و اخلاق بانوان در جامعه فراهم شود. یکی دیگر از عوامل تسهیل‌گر پیامدهای اجتماعی است. با توجه به جایگاه تربیتی بانوان و نقش آنان در انتقال روحیه سرزندگی و نشاط به خانواده، حضور زنان چه در میادین ورزشی و چه در مقام تماشاگر در مسابقات نه تنها با ارزش‌های اسلامی ناهمخوان نیست، بلکه بسترساز حرکت کشور در مسیر پیشرفت است؛ برای مثال برخی از

¹ Gray

- Farrell, A. (2006). Why women don't watch women's sport: A qualitative analysis.(PhD). The Ohio State University, Columbus, OH.
- Farahani, A. Mohammadi Raouf, M. Shajie, (2019). A comparative study of the state of sports governance in Iran and selected countries; Journal: Applied Researches in Sports Management » Summer 2019 - Number 33.
- Tannovis, F. (1998). How to spend free time of university students in Iran with emphasis on sports activities. Physical education management doctoral thesis, University of Tehran.
- Farahani, A. Shah Mansouri, E. Mandalizadeh, Z. (2021). Identifying the strategies and consequences of the presence of women in the football stadium as spectators. Strategic studies of sport and youth. 20(51): 169-184.
- Ahmadi, F. Ramzaninejad, R. Broumand, M. Qadi, S. (2015). Investigating factors affecting the presence of female spectators in sports stadiums in Iran. The first national conference on developments in sports science in the field of health, prevention and heroism, Tehran.
- Silveira, M.P., Cardoso, M.V., Quevedo-Silva, F.(2022). Factors affecting the presence of women in stadiums and arenas. Marketing Intelligence & Planning 37(3) DOI:10.1108/MIP-02-2018-0048.
- Cosentino, A., James Weese, W., Wells, J.E. (2021). Strategies to Advance Women: Career Insights From Senior Leadership Women in Professional Sport in Canada. Sports Management, Marketing, and Economics. 2(3): 1-20.
<https://doi.org/10.3389/fspor.2021.716505>.
- Evans, A.B., Pfister, G.(2020). Women in sports leadership: A systematic narrative review. International Review for the Sociology of Sport. 56(3):42-134.
- Stronach, M., Maxwell, H., Pearce, S. (2018). "Indigenous Australian Women Promoting Health through Sport". Sport management review, <https://doi.org/10.1016/j.smr.2018.04.007>.
- Mostafaei, J. Kalate Sifri, M. (2019). The paradigmatic pattern of the presence of female spectators in football stadiums in Iran. Women and family studies. 8(1): 9-39.
- Naqvi, M. Khadim, A. (2019). Examining the role of social capital on the formation of desirable behaviors of football spectators with emphasis on the presence of women in sports stadiums. Quarterly magazine of the Center for Strategic Studies of the Ministry of Sports and Youth. 21(55): 211-236.
- Mohammadzadeh N. Mohammadzadeh, N. (2018). Is the right of Iranian women to enter the stadiums yes or no? (Looking at the jurisprudential-legal obstacles and challenges of Iranian women's presence in sports stadiums). Human rights research journal. 18(2): 14-35.
- Gray, Shahla; Kalathesifari, Masoumeh and Razavi, Seyyed Mohammad Hossein. (2018). "Presenting the development model of Iranian football with an emphasis on the preparations for the presence of spectators". Journal of new approaches in sports management. 7(26), 128-139.
- Khoshnevisan, R. Azadfada, Sh. Drodian, A. (2017). Identifying the obstacles and deficiencies faced by women professional athletes with an emphasis on sports facilities and equipment. Master's Thesis in Physical Education, Islamic Azad University, North Tehran Branch.